

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-34-42, факс: 255-33-13, e-mail: comeuoint@v.rada.gov.ua

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про основні засади торговельної діяльності харчовими продуктами
(реєстр. № 6155 від 08.10.2021, н.д. Соломчук Д.В., Вацак Г.А. та інші)

Комітет розглянув проект Закону на своєму засіданні 08 грудня 2021 року (протокол № 91) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

1. Загальна характеристика законопроекту

Метою законопроекту, як зазначено в пояснювальній записці до нього, є зміцнення основ національної продовольчої безпеки і протидія недобросовісній конкуренції між суб'єктами господарювання, у тому числі в процесі реалізації харчових продуктів; підтримка вітчизняних виробників харчової продукції при здійсненні торговельної діяльності.

Також запропонованим законопроектом передбачається імплементація норм Директиви Європейського Парламенту і Ради 2019/633 від 17 квітня 2019 року «Про недобросовісну торгову практику між підприємствами у сфері сільського господарства та продовольства» у національне законодавство.

2. Належність законопроекту за предметом правового регулювання до сфери дії права Європейського Союзу

Проект Закону за предметом правового регулювання належить до сфери правил конкуренції, що відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV належить до пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу та охоплюється зобов'язаннями України передбаченими у рамках Глави 10 «Конкуренція» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» та Глави 10 «Політика у сфері промисловості та підприємництва» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію).

Правовідносини, аналогічні тим, які пропонується врегулювати проектом Закону, регулюються¹:

– Директивою Європейського Парламенту та Ради 2011/7/ЄС від 16 лютого 2011 року «Про протидію простроченню платежів в торгових операціях» (OJ L 48, 23.2.2011, р. 1–10) (далі – Директива 2011/7);

– Директивою Європейського Парламенту та Ради 2019/633 від 17 квітня 2019 року «Про недобросовісну торгову практику між підприємствами у сфері сільського господарства та продовольства» (OJ L 111, 25.4.2019, р. 59–72) (далі – Директива 2019/633).

3. Відповідність законопроекту праву ЄС

За результатами правового аналізу проекту Закону щодо його відповідності *acquis* ЄС та Угоді про асоціацію слід зазначити таке.

Згідно з положеннями *статті 254 Угоди про асоціацію*, Сторони визнають важливість вільної та неспотвореної конкуренції у торговельних відносинах. Сторони визнають, що антиконкурентні господарські дії та операції потенційно можуть спотворити належне функціонування ринків та загалом зменшити позитивні наслідки лібералізації торгівлі.

Статтею 378 Угоди про асоціацію встановлено, що Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП).

Необхідно зазначити, що положення законопроекту регулюють однакове коло питань та повторюють за суттю положення законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення сприятливих умов для товаровиробників при реалізації харчових продуктів (реєстр. № 6068 від 16.09.2021).

В супровідних документах до законопроекту, зокрема, зазначено про необхідність імплементації норм Директиви 2019/633 у національне законодавство, разом з цим законопроект частково відповідає положенням зазначеної Директиви.

Директива 2019/633 врегульовує відносини між постачальниками та покупцями сільськогосподарської продукції та харчових продуктів на всьому ланцюжку їх постачання. Натомість, законопроектом пропонується врегулювати відносини винятково між постачальниками харчових продуктів та покупцями – суб'єктами торгівельної діяльності. Таким чином, коло відносин, які

¹ В Угоді про асоціацію відсутнє пряме зобов'язання щодо імплементації положень Директиви 2011/7 та Директиви 2019/633 в національне законодавство

пропонується врегулювати законопроектом, є набагато вужчим ніж те, що врегульоване Директивою.

Положення Директиви 2019/633 застосовуються до відносин між постачальниками сільськогосподарської продукції і харчових продуктів та її покупцями у випадках, коли один з них має більшу ринкову силу, і відповідно, може встановлювати завідомо не вигідні умови співпраці для іншого, разом з цим законопроект встановлює вимоги до договорів між будь-якими постачальниками харчових продуктів та будь-якими покупцями. Таким чином, законопроект не повною мірою відповідає меті регулювання, на яку спрямована Директива – зменшення впливу недобросовісних комерційних практик у несиметричних відносинах, а також цілям Угоди про асоціацію - стаття 378, як уже зазначалося, передбачає, що Сторони покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств.

Законопроектом передбачається, що встановлені ним вимоги до договорів купівлі-продажу (поставки) харчових продуктів, договорів про торгівельне співробітництво не поширюються на відносини, пов'язані з організацією та здійсненням зовнішньоекономічної діяльності у сфері торгівлі харчовими продуктами, а також з публічними закупівлями харчових продуктів, у тому числі для закупівлі продуктів освітніми закладами та закладами охорони здоров'я. Відповідні положення не узгоджуються з підходами, закладеними у Директиві 2019/633, яка поширюється на усі випадки закупівель сільськогосподарської продукції та харчових продуктів публічними органами у покупців, обсяг річного доходу яких не перевищує 350 млн. євро, а також на усі види поставок такої продукції, якщо постачальник або продавець або обое зареєстровані на території Європейського Союзу.

Вимога надавати постачальнику рекламні, маркетингові, логістичні послуги, послуги з підготовки, обробки, пакування харчових продуктів, інші послуги, пов'язані із реалізацією харчових продуктів кінцевому споживачу винятково на підставі договору про торгівельне співробітництво загалом, відповідає вимогам встановленим Директивою 2019/633, разом з цим Директива не містить обмежень щодо змісту умов договору щодо зазначених послуг крім обов'язку надати попередній розрахунок вартості таких послуг. Зокрема, Директивою не встановлюється максимальний розмір плати за такі послуги, що пропонується закріпити частинами другою та третьою статті 8 законопроекту.

Законопроектом (частина четверта статті 8 законопроекту) пропонується встановити повну заборону на включення до договорів купівлі-продажу (поставки) харчових продуктів низки умов. Варто зазначити, що такий підхід відповідає положенням Директиви 2019/633 лише частково – оскільки Директива

містить як повністю заборонені торговельні практики, так і такі практики, які можуть бути дозволені у випадку, якщо вони прямо передбачені у договорі. Зокрема, йдеться про такі суперечності:

а) законопроектом пропонується заборонити включення до договорів купівлі-продажу низки умов, що відповідно до Директиви 2019/633 не вважаються недобросовісною торговельною практикою, якщо такі умови чітко встановлені в договорі купівлі-продажу, а саме: оплату постачальником включення продукту до асортименту (зміну асортименту) харчових продуктів суб'єкта торговельної діяльності; відшкодування постачальником харчових продуктів витрат, пов'язаних з утилізацією або знищенням непроданих харчових продуктів, крім випадків, пов'язаних з утилізацією харчових продуктів через їхню невідповідність нормам безпечності та якості, ризик для життя чи здоров'я споживачів, через виробничі недоліки; повернення постачальнику харчових продуктів поставлених харчових продуктів або їх заміну, за винятком випадків, якщо таке повернення або заміна обумовлені неналежною якістю харчових продуктів, їх пошкодженням, що сталося з вини постачальника таких харчових продуктів;

б) законопроектом пропонується заборонити включення до договорів купівлі-продажу умов, щодо яких Директива 2019/633 не встановлює жодних обмежень, а саме: стягнення з постачальника харчових продуктів штрафу, що перевищує 1 % від вартості поставленої продукції та не стосується якості, кількості та строків поставок харчових продуктів; застосування взаємозаліків при розрахунку за поставлені харчові продукти; встановлення дискримінаційних умов для різних постачальників однакових за якістю харчових продуктів; застосування взаємозаліків; залучення працівників постачальника до діяльності суб'єкта торгівельної діяльності без винагороди; заборону на укладення договорів купівлі-продажу (поставки) харчових продуктів з іншими суб'єктами господарювання, а також будь-які штрафні санкції або інші негативні наслідки за укладення таких договорів.

У законопроекті не відображені окремі практики, що прямо заборонені Директивою 2019/633: оплата постачальником послуг, що не пов'язані з продажем поставленої ним сільськогосподарської продукції; відмова покупця від укладення договору поставки у письмовій формі, якщо постачальник вимагає цього; комерційна помста; вимога покупця до постачальника щодо відшкодування постачальником витрат на розгляд скарг кінцевих споживачів щодо проданої покупцем сільськогосподарської продукції, яка була поставлена постачальником, за винятком випадків, якщо така скарга пов'язана з недоліками продукції, що виникли з вини постачальника.

Абзацом 13 частини четвертої статті 8 законопроекту передбачається, що умови договору купівлі-продажу (поставки) харчових продуктів, зазначені у відповідній частині, є нікчемними. Відповідно до пункту 3 Прикінцевих та перехідних положень законопроекту, умови договорів, які були укладені до набрання чинності цим Законом, повинні бути приведені у відповідність до вимог цього Закону протягом ста восьмидесяти днів з дня набрання чинності цим Законом (дня, наступного за днем офіційного опублікування). Натомість, відповідно до частини 3 та 4 статті 1 Директиви 2019/633, положення Директиви застосовують до договорів, що укладені починаючи з дати набрання чинності положеннями, що імплементують положення Директиви до національного законодавства країни-члена. При цьому, договори, що були укладені до опублікування національного законодавства, спрямованого на імплементацию положень Директиви, мають бути приведені у відповідність із вимогами Директиви протягом 12 місяців з моменту опублікування відповідного національного законодавства. Отже, перехідний період, передбачений законопроектом, не відповідає тому, що передбачений Директивою.

Законопроектом не передбачено право постачальника, організацій виробників, інших організацій постачальників та асоціації таких організацій подавати скаргу та можливості правоохоронних органів за такою скаргою вживати необхідних заходів для належного захисту особи заявника або членів чи постачальників (стаття 5 Директиви 2019/633), а також можливості альтернативного вирішення спорів (стаття 7 Директиви 2019/633). Крім того, законопроектом не враховано статтю 10 Директиви 2019/633, якою передбачено, що правоохоронні органи повинні публікувати щорічний звіт про свою діяльність, що підпадає під дію цієї Директиви.

Частиною першою статті 9 законопроекту встановлюються максимальні строки розрахунків за поставлену продукцію: за харчові продукти, мінімальний термін придатності яких встановлений менш, ніж десять днів, - не пізніше, ніж десять календарних днів; за харчові продукти, мінімальний термін придатності яких встановлений від десяти до тридцяти днів включно, - не пізніше, ніж тридцять календарних днів; за харчові продукти, мінімальний термін придатності яких встановлений понад тридцять днів, - не пізніше ніж шістдесят календарних днів з дня фактичного отримання таких харчових продуктів торговельної діяльності. Водночас, Директива 2019/633 не встановлює максимального строку розрахунків у десять календарних днів (лише тридцять або шістдесят днів, залежно від терміну придатності продукту).

Відповідно до частини третьої статті 9 законопроекту постачальник має право припинити поставки до повного розрахунку із ним, або на дострокове розірвання договору поставки у разі, якщо покупець прострочив оплату більш

ніж на 30 календарних днів. Директивою 2019/633 такі права не закріплюються, так само як і передбачені частиною п'ятою статті 9 законопроекту права покупця зупинити оплату за поставлену продукцію у разі порушення умов договору щодо строків або обсягів поставки постачальником. Частиною четвертою статті 9 законопроекту при цьому передбачається, що у разі розірвання договору поставки харчових продуктів у зв'язку із заборгованістю суб'єкта господарювання-покупця підлягає розірванню договір про торговельне співробітництво (у разі його укладення), а сплачені за договором про торговельне співробітництво кошти повертаються постачальнику в повному обсязі, що також не передбачено Директивою 2019/633.

Додатково необхідно зазначити, що в Європейському Союзі питання щодо оплати поставлених товарів також врегульовані Директивою 2011/7. Метою Директиви 2011/7 є протидія простроченню платежів в торгових операціях для забезпечення належного функціонування внутрішнього ринку, таким чином, сприяючи конкурентоздатності суб'єктів підприємницької діяльності та, зокрема, МСП.

Пунктом 13 Преамбули Директиви 2011/7, окрім строку договірної періоду здійснення оплати між підприємствами (не більше 60 календарних днів), також визначено, що у сторін залишається можливість однозначно передбачити період здійснення оплати, що становить більше 60 календарних днів, за умови, що таке продовження не вважатиметься надзвичайно несправедливим по відношенню до кредитора.

Частиною п'ятою статті 3 Директиви 2011/7 встановлено, що Держави-члени гарантують, що період оплати, зазначений в контракті, не перевищує 60 календарних днів, якщо інше однозначно не передбачається в контракті та за умови, що це не надзвичайно несправедливо по відношенню до кредитора в межах розуміння статті 7.

Положення Директиви 2011/7 підкреслюють необхідність збереження принципу свободи договору між суб'єктами господарювання.

Таким чином, надмірне регуляторне втручання держави у договірні взаємовідносини між суб'єктами господарювання може призвести до спотворення принципу свободи договору, закладеного у Принципах європейського договірної права та Цивільному кодексі України (стаття 627), відповідно до яких суб'єкти господарювання є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до ЄС

Проект Закону про основні засади торговельної діяльності харчовими продуктами (реєстр. № 6155 від 08.10.2021, н.д. Соломчук Д.В., Вацак Г.А. та інші) **суперечить** цілям Угоди про асоціацію, **фрагментарно і вибірково враховує** положення права ЄС та **потребує суттєвого доопрацювання**.

Голова Комітету

І.О. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Климпуш-Цинцадзе Іванна Орестівна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000EED52E007FC38E00
Дійсний до: 20.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-20/03-2021/383935 від 09.12.2021

752308